

Huvudman

Östersunds kommun
kundcenter@ostersund.se

Beslut

Datum 2024-05-20
Dnr 2024:1973
Sida 1 (17)
Aktbilaga 10

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Häggenås skola i Östersunds kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Östersunds kommun att senast **onsdag den 16 oktober 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande extra anpassningar och särskilt stöd. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Östersunds kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Östersunds kommun ska vidta följande åtgärder

1. Se till att vid minst ett tillfälle innan den 22 augusti 2024 informera rektorn, lärare och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser kring särskilt stöd vad gäller skyldigheten att anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd samt skyldigheten att initiera en utredning om en elevs behov av särskilt stöd. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning (2 kap. 34 § och 3 kap. 7 § skollagen).
2. För varje anmälan om behov av särskilt stöd som inkommer till rektorn ska rektorn se till att starta en utredning. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommer till rektorn under perioden den 27 maj till den 9 oktober 2024 samt vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning (3 kap. 7 § skollagen).

3. Rektorn ska se till att starta utredningar avseende behovet av särskilt stöd för eleverna 7, 9, 26 och 28. Rektorn ska dokumentera vilket datum utredningar har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning (3 kap. 7 § skollagen).
4. För varje sådan utredning om särskilt stöd som avslutats innan den 9 oktober 2024, ska rektorn eller den rektorn överlåtit beslutanderätten till, fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram. Samtliga beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning. För de elever som byter skolenhet vid övergång till årskurs 7 ska huvudmannen istället redovisa om överlämning av uppgifter i påbörjad eller avslutad utredning om särskilt stöd skett till mottagande skolenhet (3 kap. 7, 9 och 12 j §§ skollagen).
5. Rektorn ska se till att färdigställa utredningen av elev 29:s behov av särskilt stöd. Utredningen och det beslut som fattas med anledning av resultatet av utredningen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
6. Se till att det av beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång framgår vilka avvikelser som gjorts från timplanen och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen samt att besluten innehåller en klagörande motivering. Huvudmannen ska inkomma med samtliga beslut om anpassad studiegång som fattats under perioden den 27 maj till den 9 oktober 2024 (3 kap. 9 och 12 §§ och 29 kap. 10 § skollagen samt 31 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900)).
7. För varje beslut om åtgärdsprogram som utvärderas innan den 9 oktober 2024, ska rektorn eller den rektorn överlåtit beslutanderätten till fatta ett nytt beslut om åtgärdsprogram eller ett beslut om att avsluta åtgärdsprogram. Rektorn ska dokumentera vilka åtgärdsprogram som utvärderats under perioden, vilket datum utvärdering skett samt vilket beslut som fattats med anledning av resultatet av utredningen. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med

huvudmannens redovisning (3 kap. 9 § och 29 kap. 10 § skollagen samt 31 § förvaltningslagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Östersunds kommun en anmärkning avseende brister rörande arbetet med trygghet och kränkande behandling. Östersunds kommun ska senast **onsdag den 16 oktober 2024** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser garantin för tidiga stödinsatser.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till: skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:1973) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2024 inlett en tillsyn av Häggenås skola i Östersunds kommun

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Häggenås skola följer gällande bestämmelser om garantin för tidiga stödinsatser, extra anpassningar och särskilt stöd samt skolans arbete med trygghet, studiero och kränkande behandling.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 25 mars och 11 april 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat aktuella åtgärdsprogram, sammanställning av betyg för årskurs 6 höstterminen 2023 och plan mot kränkande behandling. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet. I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror i den elevförteckning (aktbilaga 6) som myndigheten har sammanställt. Elevförteckningen har kommunicerats med huvudmannen.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Extra anpassningar

I intervju med lärare framkommer att det finns många elever vid skolenheten som är i behov av och erhåller extra anpassningar. Utifrån analyser av resultat från kartläggningar och bedömningar samt kännedom kring svårigheter kopplat till diagnoser aktualiseras många anpassningar på gruppnivå. Utöver generella anpassningar erhåller vissa elever extra anpassningar i form av bland annat arbete i mindre grupp, extra instruktioner eller insatser i läsning under perioder. Lärare berättar att de även erhåller stöd av varandra och från elevhälsan i arbetet med extra anpassningar. Lärare berättar att extra anpassningar följs upp för att se att de ger effekt.

I intervju med elevhälsan framkommer att skolan först arbetar med extra anpassningar och sedan intensifierade extra anpassningar, i form av bland annat läsinsatser i perioder. Lärare kan boka tid på möten med elevhälsoteamet för att diskutera oro och insatser för elever. Insatserna kan handla om handledning av professioner i elevhälsan eller i form av direkt stöd till elever. I varje klass finns en extra vuxen/resurs så elever kan få stöd i form av anpassningar både socialt och kunskapsmässigt på gruppnivå.

Anmäla och utreda behov av särskilt stöd

Lärare och elevhälsan uppger att lärare kan boka möten med elevhälsoteamet för att diskutera oro för en elev, men att detta inte är en

anmälan om särskilt stöd. Det handlar enligt elevhälsan om att lärare lyfter en problematik som diskuteras och utifrån vad som framkommer bedömer elevhälsan om det behöver startas en utredning av särskilt stöd eller inte. Om elevhälsan beslutar att en utredning av särskilt stöd ska initieras återkopplas det till läraren som startar en pedagogisk kartläggning.

Flera lärare uppger att de inte är säkra på vem som anmäler utredningsbehov av särskilt stöd och till vem. Lärare uttrycker även osäkerhet kring vilka elever som har anmälts för utredningsbehov av särskilt stöd.

Rektorn uppger att en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd för en elev kan ske på flera olika sätt, lärare kan komma till rektorn eller specialpedagogen eller boka en tid på möte med elevhälsoteamet. Rektorn säger att det kanske är otydligt vad som utgör en anmälan om särskilt stöd men att skolan ändå har fångat upp eleverna.

Av intervju med lärare och elevhälsan framkommer att elev 26 har haft extra anpassningar under flera år men att eleven trots detta riskerar att inte nå betygsriterierna. Eleven har även under lång tid haft ett ordningsstörande beteende. Elevhälsan uppger att eleven anmälts för utredning om särskilt stöd tidigare, men elevhälsan och rektorn uppger att det inte finns någon utredning om särskilt stöd för eleven. Rektorn uppger att skolan har försökt utreda eleven men att det varit svårt eftersom eleven inte samarbetar. Av elevens betyg för höstterminen 2023 framgår att eleven hade två betyg som inte var godkända.

Lärare uppger vid intervju att elev 28 har erhållit extra anpassningar under flera år, men att problematiken eskalerat kring eleven under föregående och innevarande läsår. Lärarna uppger vidare att eleven varit uppe för diskussion på möten med elevhälsoteamet ett flertal gånger. Elevhälsan och rektorn uppger vid intervju att elev 28 inte har anmälts för utredningsbehov av särskilt stöd, att eleven har insatser från centrala elevhälsan samt att kurator finns inkopplad utifrån bland annat elevens höga frånvaro. Av elevens betyg för höstterminen 2023 framgår att eleven har nio inte godkända betyg.

Lärare, elevhälsan och rektorn uppger i slutet av mars och början av april 2024 att elev 29 har en påbörjad utredning kring behov av särskilt stöd. Anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd gjordes enligt representant för elevhälsan för länge sedan och den pedagogiska kartläggningen påbörjades någon gång i september 2023. Representanten uppger att det finns dokumenterat en anteckning om att skynda på den pedagogiska kartläggningen den 16 november 2023 och att utredning om särskilt stöd inte har genomförts skyndsamt i detta fall.

Lärare och elevhälsan uppger vid intervju att elev 7 och 9 har extra anpassningar i form av läsning med specialpedagog. Elevhälsan uppger vidare att detta stöd har fortlöpt sedan höstterminens start 2023.

Utformning och dokumentation av särskilt stöd

Specialpedagogen berättar vid intervju att skolan fattar beslut om att utarbeta åtgärdsprogram och beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram efter genomförda utredningar om särskilt stöd.

Huvudmannen har vid informationsinhämtningen inför tillsynen uppgett att det finns tre elever som erhåller särskilt stöd och har åtgärdsprogram, elev 12, 15 och 22. Skolinspektionen har vid tillsynsbesöket tagit del av elevernas utredning om särskilt stöd samt beslut om åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammen är utformade med överklagandehänvisning. I samtliga åtgärdsprogram finns beskrivning av elevens behov av särskilt stöd, datum för när uppföljningar och utvärderingar är genomförda eller planerade samt uppgift om vem som är ansvarig för åtgärder, uppföljningar och utvärderingar av åtgärdsprogrammet. Åtgärder i åtgärdsprogrammen är en löpande lista med olika datum där det förefaller att nya åtgärder läggs in och beslutas om löpande. Datum för när uppföljningar och utvärderingar i åtgärdsprogrammen genomförs och planeras ligger som en lista med namn på ansvarig för att följa upp och utvärdera. I åtgärdsprogram för elev 12 är beslutsdatum den 1 november 2021 och beslutsfattare är en annan rektor än den nuvarande. För elev 15 finns ett nytt beslut om åtgärdsprogram efter det att det gamla åtgärdsprogrammet utvärderats.

Specialpedagogen berättar att specialpedagogen "ärvt" åtgärdsprogram och att specialpedagogen då skrivit ut nya behov och åtgärder i de befintliga åtgärdsprogrammen. Specialpedagogen uppger sig dock vara medveten om att ett nytt åtgärdsprogram borde ha utarbetats i dessa fall.

I två av de tre åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av är det ikryssat att elevens vårdnadshavare inte har deltagit vid utarbetandet av åtgärdsprogrammen. Elevhälsan och rektorn säger emellertid att detta har blivit fel i dokumentationen och att vårdnadshavare har varit delaktiga.

Beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång

Av dokumentationen framgår att två elever har beslut om anpassad studiegång, elev 12 och elev 15. Besluten har fattats av rektorn.

Av åtgärdsprogram för elev 12 framgår att eleven är i behov av anpassad studiegång utan närmare motivering. Vad gäller den anpassade studiegångens utformning framgår endast att eleven är ledig på onsdagar.

Av åtgärdsprogram för elev 15 framgår att eleven är i behov av anpassad studiegång utifrån att eleven behöver läsa ett mindre antal ämnen för att tillgodogöra sig dessa. Det framgår att eleven läser sex uppräknade ämnen.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 34 § skollagen framgår att huvudmannen ska se till att all personal som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår bland annat att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av 3 kap. 12 § skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå

behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av 3 kap. 12 j § skollagen framgår att när en elev byter skolenhet ska den skolenhet som eleven lämnar överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven till den mottagande skolenheten.

Av 28 kap. 16 § skollagen framgår att beslut om bland annat åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § skollagen och anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 § skollagen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I 29 kap. 10 § skollagen framgår att i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild tillämpas bland annat 31 och 32 §§ förvaltningslagen. Enligt förarbetena gäller paragrafen bland annat när beslut fattas i ärenden om särskilt stöd (prop. 2009/10:165 s. 928).

Enligt 31 § förvaltningslagen ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Enligt 32 § förvaltningslagen ska ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt innehålla en klagande motivering om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I förarbetena till skollagen anges att en utredning om särskilt stöd ibland kan göras snabbt och enkelt, medan det i andra fall kan behövas en mer omfattande utredning. Någon tidsgräns för hur lång tid utredningen får ta kan därför inte anges. Huvudprincipen måste dock vara att det ska ske skyndsamt, så att eleven får det stöd hon eller han behöver så fort som möjligt (prop. 2009/10:165 s. 291).

I förarbetena anges att stöd i form av extra anpassningar är t.ex. att hjälpa en elev med att planera och strukturera sina studier. Det kan t.ex. ske med hjälp av ett särskilt schema över skoldagen, extra tydliga instruktioner eller stöd för att sätta igång arbetet. Även hjälp med att förstå texter, att förklara ett ämnesområde på annat sätt eller extra färdighetsträning inom ramen för den ordinarie undervisningen, såsom lästräning eller mattestugor, är att anse som stöd i form av extra anpassningar. Till stöd i form av extra anpassningar hör även enstaka specialpedagogiska insatser under en kortare tid, t.ex. två månader. Likaså kan särskilda läromedel eller utrustning i form av t.ex. tidsstöd, dvs. hjälpmedel för att förstå och passa

tider, samt digital teknik med anpassade programvaror som huvudregel anses falla inom ramen för stöd i form av extra anpassningar (prop. 2013/14:160 s. 21).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns vissa brister i skolenhetens arbete med extra anpassningar och särskilt stöd.

Det kan konstateras att det är otydligt vad som utgör en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd. Det framkommer vidare att rektorn inte alltid startar utredningar om särskilt stöd vid kännedom om att förutsättningarna för en sådan utredning är uppfyllda, vilket utgör en brist. Detta gäller i vart fall elev 26 och 28. Beträffande elev 26 framgår att eleven har anmälts för utredning om särskilt stöd utan att en utredning har genomförts, och beträffande elev 28 framgår att eleven trots extra anpassningar inte når betygskriterierna i flertalet ämnen, att eleven haft en eskalerande problematik under föregående och innevarande läsår samt att eleven därtill har andra svårigheter i sin skolsituation i form av en frånvaroproblematik. Vidare utgör det en brist att det finns elever som haft läsinsatser med specialpedagog inom ramen för extra anpassningar under så pass lång tid, från början av höstterminen 2023 till Skolinspektionens besök på skolan i mars/april 2024, att stödet är att betrakta som en särskild stödåtgärd som således borde ha föregåtts av en utredning om särskilt stöd och ett beslut om åtgärdsprogram. Detta gäller i vart fall elev 7 och 9. Vidare utgör det en brist att utredningar om särskilt stöd inte alltid genomförs skyndsamt, då det finns i vart fall en elev på skolan, elev 29, där en utredning om särskilt stöd påbörjades i september 2023 men fortsatt inte var färdigställd i början av april 2024.

Utredningen visar även att skolenheten inte alltid fattar ett nytt beslut om åtgärdsprogram efter utvärdering av tidigare åtgärdsprogram. Detta är en brist.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i skolenhetens beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång. Detta gäller elev 12:s beslut. Av beslutet framgår inte vilka avvikelser som gjorts från timplanen och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen och beslutet saknar en klagörande motivering. Detta utgör brister.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Östersunds kommuns verksamhet vid Häggenås skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller extra anpassningar och särskilt stöd. Det finns därför skäl att förelägga Östersunds kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Plan mot kränkande behandling

Av inkommen dokumentation i form av innevarande läsårs plan mot kränkande behandling och diskriminering finns utvärdering av insatser från tidigare läsårs plan, resultat och analys från utbildningsförvaltningens elevenkät samt förebyggande insatser under nuvarande läsår.

I intervju med eleverna framkommer att ingen av eleverna känner till planen mot kränkande behandling. I intervju med lärare framkommer att en lärare inte vet om planen mot kränkande behandling har setts över under medverkan av eleverna och flera lärare uppger att eleverna inte har deltagit i utvärdering av planen. Lärarna och elevhälsan berättar vidare att personalen, elevhälsan inräknad, vid några tillfällen under läsåret 2023/24 arbetat med planen mot kränkande behandling som ett utvecklingsarbete. Syftet har varit att förnya vissa delar i planen och diskutera kränkande behandling.

Anmäla och utreda kränkande behandling samt utredning av ordningsstörande beteende

I intervju med lärare framkommer att personal upplever att det är tydligt hur personal ska agera vid kännedom om kränkande behandling. Lärare berättar att händelser ska anmälas till rektorn via ett digitalt system och att personal pratar med inblandade elever för att utröna vad som hänt och att berörda vårdnadshavare informeras. Det finns specifika utredare bland personalen som har i uppgift att samtala och utreda vad som hänt.

Vidare framkommer vid intervju med lärare att det finns elever som vid upprepade tillfällen stör ordningen och påverkar tryggheten eller studieron negativt. Lärarna säger att de i sådana situationer pratar med eleverna och kontaktar vårdnadshavarna.

I intervju med elevhälsan framkommer att elevhälsoteamet under möten diskuterat åtgärder för de elever som återkommande stör ordningen eller kränker andra elever. Det kan exempelvis handla om att en elev behöver förberedas för rast. En representant säger att skolan inte alltid utreder upprepade eller enstaka konflikter som sker, det är ett förbättringsarbete. Representanter från elevhälsan uppger att det är bättre och lugnare på skolan nu jämfört med tidigare.

Rektorn uppger att anmälan om kränkande behandling går till rektorn, verksamhetschef och huvudmannen. Rektorn uppger vidare att rektorn ser till att anmälan utreds med hjälp av de specifika utredare som finns i personalen och att det sedan är rektorn som avslutar ett kränkingsärende. Rektorn uppger att skolan utreder elever som stör ordningen, uppträder olämpligt eller gjort sig skyldiga till allvarliga förseelser för att sedan kunna sätta in de åtgärder som behövs för att eleven ska ändra sitt beteende. Rektorn berättar vidare att en anmälan om kränkande behandling följs upp inom en vecka av personal som innehar uppdraget som utredare.

Ordningsregler och förebyggande arbete kring trygghet och studiero

Eleverna uppger att det nog finns elever som är otrygga på skolan eftersom det är mycket bråk. En elev uppger att lärare frågar upp om eleverna är trygga och att det också finns frågor om det i en enkät som eleverna gör. Eleverna uppger vidare att det inte alltid är studiero på lektionerna och att det ofta är samma elever som stör studieron. Eleverna berättar vidare att lärare säger till men att vissa elever inte lyssnar på tillsägelse. Eleverna uppger att de pratar om studiero i klasserna och en elev säger att de genomfört en enkät som behandlat områden som trygghet och studiero. Flera elever är dock osäkra på om de vid tiden för Skolinspektionens besök genomfört någon sådan enkät.

Eleverna berättar att det finns ordningsregler, regler om att lämna in mobiltelefonerna och klassregler på skolan. Reglerna för klassen bestämmer eleverna och mentorn tillsammans. Eleverna uppger att ordningsreglerna har bestämts av rektorn och att de brukar ta upp regler som de vill ha på skolan på elevrådet. Några elever uppger att de inte varit med och tagit fram ordningsregler. Vid intervju framkommer att det finns ordningsregler som inte följs av vissa elever, såsom reglerna om att inte använda fult språk och att inte slåss. Om eleverna bryter mot ordningsreglerna säger lärare till eller ringer eventuellt hem till aktuell elevs vårdnadshavare. Eleverna uppger vidare att bråk inträffar på rasterna, och även om det finns vuxna ute på rasterna är det flera elever som uppger att det kan vara svårt att hitta någon vuxen om det skulle hända något på en rast. En elev berättar att de vuxna som är ute brukar vara på samma sida om skolbyggnaden och att det då kan bli bråk på den andra sidan. En elev säger också att det kan vara bråk på fotbollsplanen och att vuxna inte brukar vara där. Flera elever uppger vid intervju att elever ibland går emellan yngre elever som är i slagsmål och en elev berättar att eleven gått emellan ett fysiskt bråk mellan två elever på uppmaning av en lärare. Eleverna säger att lärare inte alltid ingriper om det är bråk eller om någon elev säger något taskigt till någon annan elev.

I intervju med lärare bekräftas elevernas utsagor om att det finns klassens regler och skolans regler på skolan och att det årligen genomförs enkäter på

skolan som behandlar trygghet och studiero. Lärare uppger att de går igenom ordningsreglerna med eleverna vid höstterminens start men att det är regeln om att inte bråka som varit det stora problemet. Några lärare uppger att eleverna inte är med och uppdaterar ordningsreglerna men att eleverna är med i det arbetet med klassreglerna. Några andra lärare uppger vid intervju att eleverna är med och diskuterar ordningsreglerna och att för att ordningsreglerna ska fungera så måste eleverna "äga" dem. Lärarna berättar att ordningsreglerna sitter uppe i klassrummen. Lärarna berättar vidare att de följer vissa steg om ordningsregler inte följs - samtal med elev, samtal med vårdnadshavare samt slutligen möte med elev, lärare, vårdnadshavare och rektor. Flera lärare uppger att lärare tar tag i incidenter som sker men att de inte alltid följs upp.

I intervju med lärare framkommer att flera lärare fått utbildning på och använder sig av en specifik arbetsmodell i klassrummet som syftar till att skapa struktur och studiero. Skolan har ett fadder/kompissystem för att eleverna ska lära känna varandra över klasserna och skapa trygghet. Det finns vuxna ute på raster och ibland håller personal i rastaktiviteter. Skolan har infört ett rastsystem som innebär att alla elever inte är ute samtidigt.

Elever och elevhälsan uppger att kuratorn arbetat i årskurs 4 kring trygghet och samarbete. I intervju med rektorn framkommer vidare att skolan under höstterminen 2023 påbörjade ett förebyggande arbete som hölls av elevhälsan kring normer och värden med inriktningen motivation, sociala medier och språkbruk. Arbetet tappade fart en bit in på höstterminen 2023 och slutfördes inte, men planen är att det istället ska genomföras under läsåret 2024/25. Rektorn uppger vidare att skolan har en personal som är anställd som elevvård. Elevvården stöttar i klasserna under lektioner och befinner sig i korridoren under raster. Elevvården kan också hålla i rastaktiviteter. Rektorn uppger vid intervju att de diskuterar ordningsreglerna med eleverna i klasserna hela tiden när det händer saker som inte stämmer överens med de beslutade ordningsreglerna. Ordningsreglerna diskuteras även på elevråd. Vidare uppger rektorn att personalen tittar på ordningsreglerna i början av varje termin och lärare sedan tar med sig reglerna ut i klasserna för diskussion.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår bland annat att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Av 5 kap. 5 § skollagen framgår att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska

utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Rektorn beslutar om ordningsregler.

Av 5 kap. 6 § skollagen framgår att personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. En sådan åtgärd får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Av 6 kap. 8 § skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att skyndsamt anmäla detta till skolans rektor. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Av 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling ska en sådan plan som avses i 6 kap. 8 § skollagen upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Enligt förordning om läroplan för grundskolan (2010:37) 2.1 Normer och värden ska läraren tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.

Enligt förordning om läroplan för grundskolan 2.1 Normer och värden är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde och tar avstånd från att människor utsätts för kränkande behandling. Alla som arbetar i skolan ska aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer, och därtill ska läraren uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling.

Av förarbetena framgår att tillsynsplikten innebär att en lärare i inte obetydlig utsträckning intar en slags garantställning i förhållande till

eleverna med inte endast rätt utan också skyldighet att ingripa för att hindra att elever skadar andra personer eller egendom eller själv blir utsatta för skada (prop. 2009/10:165 s. 168 och Högsta domstolens dom den 19 november 2009 i mål nr B 1354-07).

Av förarbetena framgår att huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Det kommer inom ramen för de föreskrifter som meddelas att vara upp till varje huvudman att utifrån de behov och förutsättningar som råder inom huvudmannens verksamhet besluta om den närmare utformningen av detta arbete. Huvudmannens ställningstagande bör bl.a. baseras på en analys av vilka behov och förutsättningar som finns på den aktuella skolenheten och vilka åtgärder som därmed bedöms vara effektiva (prop. 2021/22:160 s. 49).

Av förarbetena framgår vidare att huvudmannen ska se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero. Huvudmannen måste bl.a. se till att rektorn har de resurser som krävs för att trygghet och studiero ska kunna tillförsäkras alla elever. Vidare ska huvudmannen se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen). Ett förebyggande arbete innebär bl.a. att skolor och huvudmän följer upp elevernas såväl trygghet som studiero. Det innebär även att skolor och huvudmän analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och ha studiero och aktivt verkar för att dessa hinder undanröjs. Det kan bl.a. innebära att skolan förebygger ordningsstörningar genom väl förankrade ordningsregler och ett gemensamt förhållningssätt bland personalen och utveckling av det pedagogiska ledarskapet i klassrummet. Det kan även innebära ett fokus på att erbjuda en varierad undervisning av hög kvalitet och de extra anpassningar, särskilda stöd och utmaningar som eleverna behöver. Det förebyggande arbetet omfattar även ett aktivt arbete med att främja de normer och värden som ska präglade utbildningen, bl.a. alla människors lika värde och respekt för andra människors egenvärde samt jämställdhet, och åtgärder inriktade mot specifika problem som sexuella trakasserier eller andra former av kränkningar. Sammansättningen av elever på olika skolenheter kan också vara en av de faktorer som ingår i de analyser som ska göras. Utifrån en uppföljning och analys av vilka behov som finns i verksamheten kan både mer generella och särskilt riktade åtgärder behöva vidtas (prop. 2021/22:160 s. 229 f.).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns vissa brister i skolans förebyggande arbete kring trygghet samt arbetet med att motverka kränkande behandling.

Av utredningen i ärendet framgår att skolan har problem kopplat till trygghet och studiero. Det framgår att det återkommande förekommer bråk på skolan och att eleverna inte alltid följer de ordningsregler som finns. Vidare framgår att det inte alltid är bra studiero på lektionerna och att det återkommande är samma elever som stör studieron.

Skolan har genomfört en enkät med eleverna kring trygghet och studiero, och det framgår att åtgärder vidtagits i syfte att skapa studiero genom att lärarna fått utbildning kring en specifik arbetsmodell. Som exempel på trygghetsskapande åtgärder nämns emellertid enbart att skolan har ett fadder/kompissystem, att det finns personal - däribland en elevvärd - ute på rasterna som ibland genomför rastaktiviteter samt att kuratorn har genomfört ett arbete i årskurs 4. Det framgår emellertid att det inte genomförts något aktivt arbete med att främja de normer och värden som ska prägla utbildningen eller åtgärder inriktade mot specifika problem, såsom till exempel förekomst av kränkningar, under innevarande läsår som omfattat samtliga årskurser på skolan, då det arbete som planerade att genomföras rann ut i sanden. Detta utgör en brist.

Utredningen visar vidare att personal på skolan inte alltid arbetar för att motverka kränkande behandling, vilket är en brist. Av utredningen framgår att personal inte alltid ingriper vid såväl fysiska bråk som när det förekommer ett hårt språkbruk. Det framgår vidare att eleverna tycker att det är svårt att hitta personal om något händer och att den personal som är ute på rasterna inte brukar befinna sig på de platser där bråk ofta inträffar. Utredningen visar också att även om personal på skolan arbetar med planen mot kränkande behandling, så har eleverna inte deltagit i upprättandet eller utvärdering av planen under läsåret 2023/24. Detta är en brist.

Skolinspektionen bedömer att det i övrigt inte är visat att verksamheten vid skolan bryter mot författningarnas krav vad gäller trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling.

Val av ingripande

Skolinspektionen får tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Östersunds kommun verksamhet vid Häggenås skola uppfyller inte författningarnas

krav vad gäller förebyggande arbete kring trygghet och arbetet med att motverka kränkande behandling. Utredningen visar emellertid att skolan delvis uppfyller författningarnas krav avseende området trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristerna som mindre allvarliga och finner därför skäl att tilldela Östersunds kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med en lärare som undervisar i förskoleklass framkommer att Skolverkets nationella kartläggningmaterial "Hitta språket" och "Hitta matematiken" används under höstterminen i förskoleklass.

I intervju med lärare som undervisar i årskurs 1 framkommer att de nationella bedömningsstöden i svenska, svenska som andraspråk och matematik används i årskurs 1. Lärare uppger vidare att de nationella bedömningsstöden även används i årskurs 2 och att nationella prov genomförs i årskurs 3.

I intervju med lärare framkommer vidare att flera elever, utifrån genomförda särskilda bedömningar, erhåller extra anpassningar. Det framkommer även att det genomförs uppföljningar av elevers extra anpassningar och särskilda stödåtgärder innan eleverna börjar i årskurs 1 respektive 4. Inför detta läsår har emellertid klassläraren från årskurs 3 följt med till årskurs 4.

I intervju med elevhälsan bekräftar specialpedagogen att Skolverkets nationella kartläggningmaterial används i förskoleklass, att de nationella bedömningsstöden används både under höst- och vårterminen i årskurs 1 och att nationella prov genomförs i årskurs 3. Vidare berättar specialpedagogen att de årligen genomför särskilda bedömningar vid klasskonferenser där klasslärare, specialpedagog och rektor deltar. Specialpedagogen berättar att det även genomförs en särskild bedömning för elever som uppmärksammas i samband med nationella prov som genomförs i årskurs 3.

I intervju med elevhälsan framkommer vidare att specialpedagogen deltar vid överlämningar mellan olika stadier av elever med särskilda behov.

Rättslig reglering

Enligt 3 kap. 4 § skollagen ska det göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen och lågstadiet om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningmaterial eller bedömningsstöd finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Om det efter en sådan bedömning kan befaras

att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för grundskolan, ska det skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Enligt 4 kap. 4 a skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning enligt 4 §, vid planering av stöd som anges i 5 § när det upptäcks att sådant stöd behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik i förskoleklassen eller lågstadiet samt vid uppföljning enligt 4 b §.

Enligt 4 kap. 4 b § skollagen ska det i slutet av lågstadiet i grundskolan genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.

Av 8 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande (SKOLFS 2019:16) framgår att Skolverkets kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande ska användas vid avstämningstillfällen under höstterminen i förskoleklassen.

Av 9 kap. 22 b § skolförordningen och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årkurs 1 (SKOLFS 2016:66) framgår att bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling samt taluppfattning ska användas vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen i årskurs 1.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av juristen Ellen Kalman.

Utredaren Anna Karlsson har varit föredragande i ärendet.